

Blik op de vernieuwing basisonderwijs en op weg naar leerjaar 4

In dit artikel wordt een schets gegeven van de stand van zaken over de vernieuwing van ons basisonderwijs. Eerst wordt beknopt gerapporteerd over ontwikkelingen bij leerjaren 1, 2 en 3. Vervolgens wordt een schets gegeven van de voorbereiding van leerjaar 4. Hierin wordt ingegaan op de koop van de licentie van de methode *Taal Actief*, omdat is gebleken dat standpunten over deze methode, die via de media kenbaar worden gemaakt en een bepaalde stemming proberen te creëren, niet gebaseerd zijn op gedegen kennis van zaken.

De reacties gaan voorbij aan de zorgvuldige voorbereiding van de koop, waarbij sprake is van toetsing aan aspecten van het Curriculum Raamwerk, consultaties van o.a. instanties die relaties onderhouden met het basisonderwijs in Nederland en van scholen waar met de methode wordt gewerkt. Ook blijkt dat op geen enkele manier rekening is gehouden met de status die de methode in en buiten Nederland heeft verworven. De reacties gaan ook voorbij aan het advies van het merendeel van de leden van de Ontwikkelgroep die de methode voor Leerjaar 3 mede hebben ontwikkeld. Tenslotte kan uit de reacties van de pessimisten worden afgeleid dat het werk van de “aanpassers” al bij voorbaat als niet serieus moet worden beschouwd. Wel kan worden gesteld dat de soms felle discussies over de koop van methoden in Nederland ten behoeve van scholen binnen ons voortgezet onderwijs, de alertheid van onze “aanpassers” heeft verscherpt.

Het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling werkt op diverse fronten aan vernieuwing van ons onderwijs. Voor de vernieuwing van het kleuter- en het gewoon lager onderwijs is BEIP (Basic Education Improvement Project) als projectorganisatie ingesteld. ^{2nd} BEIP opereert dan ook namens dit Ministerie. Het bestaande Curriculum Raamwerk, een productie van het 1^e BEIP project, vormt het kader van de activiteiten van ^{2nd} BEIP. In het Curriculum Raamwerk zijn de onderwijs- en vormingsdoelen, de eindtermijn en de leerlijnen voor een ongedeelde basisonderwijs in ons land geformuleerd.

Hoewel een wettelijk kader voor de vernieuwing van het basisonderwijs vooralsnog ontbreekt, is al gestart met de uitvoering van 2 nauw met elkaar samenhangende vernieuwingen. De eerste betreft de structuur van het kleuteronderwijs (2 jaar) en die van het gewoon lager onderwijs (6 jaar). Beide typen worden samengevoegd (geïntegreerd) tot een school voor basisonderwijs van 8 leerjaren. Een belangrijk kenmerk van dit basisonderwijs is dat er sprake is van doorlopende leerlijnen.

De tweede vernieuwing is van inhoudelijke aard. De inhoud van het(nieuwe) basisonderwijs wordt gerelateerd aan o.a. de uitgangspunten, de onderwijs- en vormingsdoelen, de eindtermen en de leerlijnen, zoals die in het Curriculum Raamwerk voor het basisonderwijs zijn geformuleerd. Aan de inhoudelijke vernieuwing wordt al geruime tijd gewerkt. Zo is het

Speelwerkplan voor het kleuteronderwijs (A en B) gereviseerd en daarbij meer gerelateerd aan aspecten van het Curriculum Raamwerk. De pedagogisch-didactische benadering van de pupillen heeft bij de revisie een meer centrale rol gekregen.

De revisie van het Speelwerkplan vond plaats onder begeleiding van de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO, Enschede, Nederland). Het reviseren zelf was het werk van een groep ter zake kundige personen uit diverse geledingen binnen en buiten ons onderwijs. Het streven naar deelname van een brede vertegenwoordiging van het onderwijs en van andere instanties bij het reviseren is als een belangrijk uitgangspunt gehanteerd voor de keuze voor een gemêleerde groep kundige personen. Hiermee is beoogd de acceptatie en de implementatie van het gereviseerde product positief te beïnvloeden. Het gereviseerde schoolwerkplan is in het schooljaar 2010-2011 ingevoerd onder de titel *Spelend Leren* voor leerjaar 1 en leerjaar 2 van het basisonderwijs. Het wordt momenteel geëvalueerd met de bedoeling het desgewenst te optimaliseren.

In vervolg op de revisie van het Speelwerkplan hebben vijf “Ontwikkelgroepen”, eveneens onder verantwoordelijkheid en begeleiding van de SLO, gedurende het schooljaar 2011- 2012 les – en instructiemateriaal ontwikkeld, respectievelijk gereviseerd voor leerjaar 3. Ook hier is ten behoeve van de acceptatie en implementatie van het ontwikkelde, respectievelijk gereviseerde les-en instructiemateriaal gekozen voor een brede en representatieve vertegenwoordiging van personen en instanties binnen en buiten ons onderwijs. Een deel van de groepsleden was al zeer nauw betrokken bij de revisie van het Speelwerkplan.

De vijf “Ontwikkelgroepen” hebben les-en instructiemateriaal ontwikkeld voor leerjaar 3 voor de leergebieden Taal en Rekenen/Wiskunde. Daarnaast is materiaal gereviseerd voor de leergebieden *Oriëntatie op Jezelf en de Wereld, Kunst en Cultuureducatie* en *Bewegingsonderwijs*. Leergebieden duiden op het samenvoegen van tot dan bestaande vakken, waarvan de inhoud zeer nauw met elkaar samenhangen.

De Ontwikkelgroepen hebben binnen korte tijd veel en goed werk verzet, vooral gelet op het feit dat het schrijven van een methode het werk is van ervaren methode schrijvers, die veelal in opdracht werken van en in nauwe samenwerking met een uitgever van schoolboeken. Voorts omdat het tot stand komen van een goede methode voor het onderwijs normaliter een proces is dat in het algemeen enkele jaren in beslag neemt. Het is een cyclus van redigeren, uitproberen, evalueren, herredigeren en eind redigeren.

Niettemin zijn de SLO en de Ontwikkelgroepen erin geslaagd om binnen een jaar concepten van de methoden voor de vijf genoemde leergebieden te produceren. De concepten moesten eerst kritisch worden bekeken en waar nodig verbeterd worden (het zgn. reviewen) om uiteindelijk druk klaar te worden gemaakt. Vooral het reviewen van de ontwikkelde methoden voor Taal en

Rekenen/Wiskunde heeft veel meer tijd gekost dan aanvankelijk was gepland. Om deze reden was het niet langer mogelijk de nieuwe methoden aan het begin van het nieuwe schooljaar 2012/2013 te implementeren.

In januari 2013 zijn alle vijf methoden landelijk ingevoerd. Daarvoor zijn vrijwel alle leerkrachten van leerjaar 3 en hun schoolleiders getraind om de methoden op de juiste manier te hanteren. Coaches zijn thans bezig om leerkrachten van leerjaar 3 die met de methoden werken verder te ondersteunen bij de implementatie.

Parallel aan de training en coaching van leerkrachten zijn twee soorten werkgroepen met veel inzet bezig met het ontwikkelen resp. het aanpassen van les- en instructiemateriaal voor leerjaar 4. Ontwikkelwerkgroepen ontwikkelen les- en instructiemateriaal voor de leergebieden *Oriëntatie op Jezelf en de Wereld, Kunst en Cultuureducatie en Bewegingsonderwijs*. Aanpassingswerkgroepen hebben de taak om op basis van duidelijke richtlijnen de aangeschafte methoden voor Taal en Rekenen/Wiskunde aan te passen aan de gewenste leersituatie van leerlingen van leerjaar 4, hun belevingswereld en aan de context van onze eigen samenleving.

In een conferentie met stakeholders in augustus 2012 is om uiteenlopende redenen ervoor gekozen om voor de leergebieden Taal en Rekenen/Wiskunde op zoek te gaan naar een al ontwikkelde methode die in de praktijk is beproefd, in plaats van het weer zelf een methode te (gaan) ontwikkelen, zoals dat voor leerjaar 3 het geval is geweest.

De eerste reden heeft te maken met de continuïteit waarnaar het Ministerie van Onderwijs en Volksontwikkeling streeft. Op de implementatie van de nieuwe methoden voor leerjaar 3 in januari 2013 moet de implementatie van nieuw daarop aansluitend les- en instructiemateriaal voor leerjaar 4 aan het begin van het nieuwe schooljaar 2013/2014 volgen. Zo kan een goede aansluiting van de vernieuwing op de scholen worden gegarandeerd. Een tweede reden is, zoals eerder is gememoreerd, het feit dat het ontwikkelen en in de praktijk uitproberen van een goede methode in het algemeen een proces is van enkele jaren.

De centrale rol van beide leergebieden binnen het onderwijsleer- en vormingsproces en de diversiteit van hun domeinen zijn ook redenen voor de keuze voor het niet zelf gaan ontwikkelen. Dit ook vanwege de beperkte tijd, die hiervoor beschikbaar is. De keuze is tenslotte mede gebaseerd op de veronderstelling dat wellicht in het buitenland een bestaande methode kan worden gevonden en gekocht, waarin de essentiële aspecten van het eigen Curriculum Raamwerk voorkomen en die dezelfde intenties hebben. In de methode moet er tevens sprake zijn van een pedagogisch-didactische benadering van leerlingen die vergelijkbaar is met die van de methoden voor leerjaar 3. Ook de aansluiting met dit leerjaar moet gegarandeerd zijn.

De zoektocht naar een methode voor Taal en Rekenen/Wiskunde voor leerjaar 4 begon al in september 2012 en heeft zich na een korte oriëntatie op de Vlaamse en Nederlandse “markt” beperkt tot methoden binnen het Nederlandse basisonderwijs. In deze zoektocht werd ook SLO geconsulteerd, evenals andere onderwijsinstanties en personen die bekend zijn met het Surinaamse onderwijs. Daarnaast is ook scholen gevraagd naar hun ervaring met de methoden waarmee zij werken.

Bestudering van methoden en consultatie van instanties en personen hebben uiteindelijk geresulteerd in de aanbeveling van 2 methoden voor Taal (*Taal Actief* van uitgever Malmberg en *Taal op Maat* van uitgeverij Noordhoff) en 3 methoden voor Rekenen/Wiskunde (*Rekenrijk* en *Reken Zeker* van Noordhoff en *Wereld in Getallen van Malmberg*).

De Ontwikkelgroepen Taal en Rekenen/Wiskunde hebben op basis van proefexemplaren de geadviseerde methoden bestudeerd. In bijeenkomsten is van gedachte gewisseld over de vraag welke methode het beste kan worden gekozen en waarom? De gedachtewisseling heeft al in december 2012 geresulteerd in een voorlopige eerste keuze. Vanwege de kosten van de methoden moest er evenwel eerst een internationale aanbesteding plaats vinden.

Uiteindelijk reacties op de aanbesteding bleven beperkt tot de beide uitgevers Malmberg en Noordhoff. Een selectiecommissie koos op basis van diverse criteria voor de methoden *Taal Actief* en *Wereld in Getallen* van Malmberg. Deze methoden hadden ook de voorkeur van de Ontwikkelgroepen Taal en Rekenen/Wiskunde .

Onderhandelingen met uitgever Malmberg hebben geresulteerd in een overeenkomst over de koop van de licentie van de methoden *Taal Actief* en *Wereld in getallen*. In de overeenkomst is o.a. ook opgenomen dat de methoden aangepast zullen worden aan de belevingswereld van leerlingen van leerjaar 4 en aan de context van onze samenleving. Ook dat de aanpassing door onze eigen aanpassingswerkgroep onder deskundige begeleiding zal plaats vinden, die door de uitgever zal worden geleverd. De uitgever zal tevens een trainingspakket voor Master trainers ontwikkelen en uitvoeren. De methoden zullen na aanpassing dezelfde titels krijgen als de methoden voor leerjaar 3.

Taal Actief is nu voor de vierde keer herzien en voldoet aan de nieuwe kerndoelen voor het Nederlandse basisonderwijs. De intentie van deze kerndoelen is in tal van opzichten identiek aan de onderwijsleer- en vormingsdoelen zoals in het Curriculum Raamwerk zijn omschreven. “Erkende taalexperts en tientallen scholen zijn actief betrokken geweest bij de totstandkoming van de vierde editie. De methode is dan ook een beproefde methode, die zowel binnen het basisonderwijs Nederland als daarbuiten gebruikt. Het is vooralsnog de meest gebruikte methode binnen het Nederlandse basisonderwijs.

Taal Actief neemt de kinderen serieus, informeert ze over wat ze leren en probeert ze maximaal te laten presteren. De methode schenkt aandacht aan kinderen van elk niveau. Taalzwakke leerlingen worden via speciale programma's geholpen. Er wordt veel gevisualiseerd, wat voor sommige kinderen erg belangrijk is voor hun leerproces.

Aanpassers zijn momenteel druk bezig de methode aan te passen aan de belevingswereld van leerjaar 4 van het basisonderwijs. Wat echt niet "bij onze kinderen of bij ons past of hoort" wordt aangepast. Wat ontbreekt, bijv. NT2 woorden, wordt zelf samengesteld. Ook wordt bekeken hoe meertaligheid te continueren. Ook de aanpassers leren tijdens het proces van aanpassen. Wel moet overeind blijven dat onze kinderen ook door middel van de methode *Taal Actief* de mogelijkheid moeten worden geboden zich ook op jeugdige leeftijd zo breed mogelijk te oriënteren. Taal Actief zal de taal- en spreekvaardigheid van onze leerlingen bevorderen en bijdragen aan een goede basis voor het onderwijsleer- en vormingsproces binnen andere leergebieden.

Leerlingen en leerkrachten op scholen op Curaçoa en Aruba zijn enthousiast over Taal Actief. Ook onze leerlingen gaan in leerjaar 4 door met *Plezier in Taal*, een aanpassing van de methode *Taal Actief*.

A. Kramp,

Program Manager, 2nd BEIP